

Informacija o zaključivanju Memoranduma o razumijevanju o Principima i ciljevima integracije tržišta električne energije Italije i Crne Gore između Ministarstva životne sredine i energetske bezbjednosti Republike Italije i Ministarstva energetike i rudarstva Crne Gore, sa predlogom Memoranduma

Uvod

Ministarstvo energetike i rudarstva dostavlja Vladi na razmatranje Predlog memoranduma o razumijevanju između Ministarstva životne sredine i energetske bezbjednosti Republike Italije i Ministarstva energetike i rudarstva Crne Gore. Cilj ovog dokumenta je da se obezbijedi institucionalna podrška za Projekat povezivanja tržišta električne energije Italije i Crne Gore i time stvore pretpostavke za punu integraciju crnogorskog tržišta električne energije u unutrašnje energetske tržište Evropske unije.

1. Pozadina

Crna Gora i Italija već duži niz godina razvijaju stratešku saradnju u energetske sektoru, naročito kroz projekat izgradnje podmorskog elektroenergetskog kabla između prenosnih sistema dvije zemlje, potpisan u Rimu 2010. godine.

Crna Gora je potpisnica Ugovora o Energetskoj zajednici (2005), čime je preuzela obavezu harmonizacije sa pravnom tekovinom EU u oblasti energetike. Ministarski savjet Energetske zajednice je 2022. godine usvojio i inkorporirao ključne evropske propise (Direktiva 2019/944, Uredbe 2019/941, 2019/942, 2019/943, CACM, FCA, EBGL, SOGL i dr.) u pravni okvir Energetske zajednice – tzv. Paket za integraciju električne energije (EIP).

U okviru implementacije ovih propisa, za Crnu Goru i Italiju je uspostavljen poseban region za proračun kapaciteta (ITME CCR), što čini osnovu za povezivanje i zajedničko funkcionisanje tržišta električne energije.

2. Svrha Memoranduma

Memorandumom se definišu principi i ciljevi saradnje dvije države, a posebno:

- obezbjeđivanje institucionalne i političke podrške za Projekat povezivanja tržišta električne energije Crne Gore i Italije u skladu sa CACM uredbom;
- podrška integraciji tržišta Crne Gore u unutrašnje energetske tržište EU, kroz punu implementaciju EIP paketa;
- podsticanje razmjene znanja i iskustava između italijanskih i crnogorskih institucija, regulatora i operatora sistema;
- jačanje bilateralne saradnje u oblasti energetske tranzicije, korišćenja obnovljivih izvora i povećanja sigurnosti snabdijevanja.

3. Značaj potpisivanja Memoranduma

Potpisivanje Memoranduma donosi višestruke koristi za Crnu Goru:

- Sigurnost snabdijevanja – povećava stabilnost elektroenergetskog sistema kroz jače tehničko i tržišno povezivanje sa Italijom;
- Evropska integracija – potvrđuje posvećenost usklađivanju sa EU pravilima i jača kredibilitet Crne Gore u Energetskoj zajednici;
- Pristup evropskom tržištu – omogućava crnogorskim akterima direktan pristup mehanizmima trgovanja u EU, uz povoljnije investicione uslove;
- Energetska tranzicija – doprinosi ostvarenju ciljeva dekarbonizacije i povećanju udjela obnovljivih izvora u skladu sa politikama EU;
- CBAM izuzeće – omogućava Crnoj Gori da, kroz blagovremenu implementaciju EIP paketa, ostvari uslove za zadržavanje izuzeća od CBAM mehanizma do 2030. godine;
- Regionalna saradnja – jača poziciju Crne Gore u regionalnim inicijativama i razvoju evro-balkanskog energetskog tržišta.

4. Pravna i finansijska priroda dokumenta

Memorandum nema karakter međunarodnog ugovora koji stvara pravne obaveze u smislu međunarodnog prava. Dokument ne proizvodi dodatne troškove za državni budžet Crne Gore, već se aktivnosti sprovođenja realizuju kroz redovna budžetska sredstva i postojeće institucionalne kapacitete.

MEMORANDUM O RAZUMIJEVANJU

o

**Principima i ciljevima integracije tržišta električne energije Italije i
Crne Gore**

između

**Ministarstva za zaštitu životne sredine i energetske bezbjednost
Republike Italije**

i

Ministarstva energetike i rudarstva Crne Gore

Ministarstvo za zaštitu životne sredine i energetske bezbjednost Republike Italije i
Ministarstvo energetike i rudarstva Crne Gore, u daljem tekstu pojedinačno nazvani
“Učesnik”, a zajednički “Učesnici”,

Uzimajući u obzir Ugovor o Energetskoj zajednici, koji je Crna Gora potpisala u Atini 25.
oktobra 2005. godine i kojim se Crna Gora obavezala da primjenjuje pravni i regulatorni
okvir Evropske unije za energetski sektor, sa posebnim osvrtnom na pravila za stvaranje
regionalnog tržišta električne energije na Balkanu i njegovu integraciju sa unutrašnjim
energetskim tržištem EU;

Imajući u vidu Odluku 2022/03 Ministarskog savjeta Energetske zajednice od 15.
decembra 2022. godine, kojom je Ministarski savjet Energetske zajednice inkorporirao i
prilagodio Direktivu (EU) 2019/944, Uredbu (EU) 2019/941, Uredbu (EU) 2019/942,
Uredbu (EU) 2019/943, Uredbu (EU) 2015/1222 (CACM Uredba Energetske zajednice),
Uredbu (EU) 2016/1719 (FCA Uredba Energetske zajednice), Uredbu (EU) 2017/2195
(EBGL Uredba Energetske zajednice), Uredbu (EU) 2017/2196 (EER Uredba Energetske
zajednice), Uredbu (EU) 2017/1485 (SOGL Uredba Energetske zajednice) u pravnu
tekovinu Energetske zajednice (tzv. Paket za integraciju električne energije);

Imajući u vidu Aneks I CACM Uredbe Energetske zajednice kojim je uspostavljen Region
za proračun kapaciteta Italija–Crna Gora (ITME CCR);

Uzimajući u obzir Sporazum između Republike Italije i Crne Gore o izgradnji podmorskog
elektroenergetskog kabla između prenosnih mreža Italije i Crne Gore, uz implementaciju
strateškog partnerstva između operatora prenosnih sistema, potpisan u Rimu 6. februara
2010. godine;

Imajući u vidu Uredbu (EU) 2023/956 (CBAM Uredba) kojom se predviđa izuzeće od
CBAM-a do 2030. godine za treće zemlje pod određenim uslovima;

Uvažavajući ulogu Italijanske regulatorne agencije za energiju, mreže i životnu sredinu (ARERA) i Agencije za energetiku i regulisane komunalne djelatnosti Crne Gore (REGAGEN), zajedno sa nacionalnim regulatornim agencijama Albanije, Bosne i Hercegovine i Sjeverne Makedonije, koje su 16. decembra 2022. godine osnovale Balkansku energetska školu;

Želeći da prošire međusobnu saradnju u sektoru električne energije kako bi odgovorili na ključne izazove;

zaključuju ovaj Memorandum o razumijevanju (u daljem tekstu “Memorandum”).

ČLAN 1

Obim

1. Svrha ovog Memoranduma je obezbjeđivanje institucionalne podrške za Projekat povezivanja tržišta električne energije Italije i Crne Gore, u skladu sa Uredbom Energetske zajednice o dodjeli kapaciteta i upravljanju zagušenjima (CACM Uredba).
2. Pored toga, cilj ovog Memoranduma je podrška integraciji tržišta električne energije Crne Gore u evropsko tržište, u skladu sa Paketom za integraciju električne energije.
3. Svrha ovog Memoranduma je i podsticanje razmjene znanja između italijanskih i crnogorskih subjekata uključenih u sprovođenje projekata integracije tržišta, kako bi se uspostavila efikasna saradnja među njima.

ČLAN 2

Principi i ciljevi Projekta povezivanja tržišta

Principi i ciljevi Projekta povezivanja tržišta koje podržava ovaj Memorandum su:

- a) izraditi efikasniji mehanizam upravljanja prekograničnim zagušenjima u okviru trgovanja dan unaprijed;
- b) minimizirati operativne rizike i troškove koje snose učesnici na tržištu kroz istovremenu dodjelu energije i prenosnih kapaciteta na tržištima dan unaprijed (implicitne aukcije prava prenosa);
- c) uspostaviti efikasan cjenovni signal koji odražava vrijednost prekograničnog prenosnog kapaciteta;
- d) sprovesti Paket za integraciju električne energije (EIP) blagovremeno, kako bi Crna Gora mogla podnijeti zahtjev za izuzeće od CBAM-a;
- e) obezbijediti djelotvornu primjenu principa reciprociteta (jednaka prava, jednake obaveze) između italijanskih i crnogorskih zainteresovanih strana.

ČLAN 3

Aktivnosti saradnje

1. Učesnici će podržati Projekat povezivanja tržišta, između ostalog, kroz:
 - a) podsticanje koordinacije svih relevantnih aktera (nacionalne regulatorne agencije, operatori prenosnih sistema, NEMO subjekti) koji djeluju u okviru svojih nadležnosti;
 - b) usvajanje mjera za uklanjanje potencijalnih nacionalnih prepreka Projektu, kako bi se Paket za integraciju električne energije (EIP) mogao sprovesti blagovremeno;
 - c) predlaganje institucijama Evropske unije i Energetske zajednice mjera za uklanjanje potencijalnih prepreka Projektu.

2. Učesnici će, između ostalog, podsticati razmjenu znanja kroz podršku i promociju inicijativa Balkanske energetske škole, koje se odnose na razvoj evro-balkanskih energetskih tržišta.

ČLAN 4

Zaštita ličnih podataka

Nijedna informacija koja se odnosi na fizičko lice ili koja omogućava njegovu/njenu identifikaciju neće biti dostavljena trećem licu niti na drugi način obrađena na način koji nije u skladu sa svrhom ovog Memoranduma, bez prethodne pismene saglasnosti Učesnika od kojeg je takva informacija dobijena.

ČLAN 5

Intelektualna svojina

Učesnici će zahtijevati od subjekata i institucija uključenih u aktivnosti saradnje da obezbijede odgovarajuću zaštitu prava intelektualne svojine koja proisteknu iz projekata sprovedenih u okviru ovog Memoranduma. Zaštita prava intelektualne svojine biće garantovana u skladu sa zakonodavstvom o intelektualnoj svojini Italije i Crne Gore, kao i sa mjerodavnim međunarodnim pravom.

ČLAN 6

Mjerodavno pravo i troškovi

1. Ovaj Memorandum će se sprovoditi u skladu sa zakonodavstvom Italije i Crne Gore, kao i sa mjerodavnim međunarodnim pravom, a kada je riječ o italijanskom Učesniku, i u skladu sa obavezama koje proističu iz članstva Italije u Evropskoj uniji.

2. Ovaj Memorandum ne predstavlja međunarodni sporazum koji može dovesti do prava i obaveza u skladu sa međunarodnim pravom. Nijedna odredba ovog Memoranduma ne smije se tumačiti niti primjenjivati kao pravna ili preuzeta obaveza Učesnika.
3. Troškove koji proisteknu iz sprovođenja ovog Memoranduma snosiće Učesnici iz svojih redovnih budžetskih sredstava, bez dodatnih troškova za državne budžete Republike Italije i Crne Gore.

ČLAN 7

Razlike u tumačenju

Sve razlike u tumačenju i/ili sprovođenju ovog Memoranduma rješavaće se mirnim putem, kroz neposredne konsultacije i pregovore između Učesnika.

ČLAN 8

Završne odredbe

1. Ovaj Memorandum stupa na snagu na dan potpisivanja, ostaje na snazi pet (5) godina i automatski se produžava na dodatne periode od po jednu (1) godinu, osim ako jedan od Učesnika ne obavijesti drugog o svojoj namjeri da ga raskine najmanje tri (3) mjeseca prije isteka važenja.
2. Svaki Učesnik može raskinuti ovaj Memorandum u bilo kojem trenutku, dostavljanjem drugom Učesniku obavještenja o namjeri raskida najmanje tri (3) mjeseca prije namjeravanog datuma isteka.
3. Ovaj Memorandum može biti izmijenjen isključivo u pisanom obliku, uz obostranu saglasnost Učesnika.

Potpisano u _____ dana _____ godine, u dva originalna primjerka na engleskom jeziku, pri čemu su oba teksta jednako vjerodostojna.

**Za Ministarstvo za zaštitu životne
sredine i energetske bezbjednost
Republike Italije**

**Za Ministarstvo energetike i rudarstva
Crne Gore**

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

on

**Principles and objectives of electricity market integration between
Italy and Montenegro**

between

**the Ministry of Environment and Energy Security of the Italian
Republic**

and

**the Ministry of Energy and Mining
of Montenegro**

The Ministry of Environment and Energy Security of the Italian Republic and the Ministry of Energy and Mining of Montenegro, hereinafter individually referred to as a “Participant” and jointly as “the Participants”,

Considering the Energy Community Treaty, which was signed by Montenegro in Athens on 25 October 2005 and according to which Montenegro commits itself to implementing the EU legal and regulatory framework for the energy sector, with reference to the rules for the creation of a regional electricity market in the Balkan region and its integration with EU Internal Energy Market;

Acknowledging the Decision 2022/03/Ministerial Council of the Energy Community of 15 December 2022, by means of which the Ministerial Council of the Energy Community incorporated and adapted Directive (EU) 2019/944, Regulation (EU) 2019/941, Regulation (EU) 2019/942, Regulation (EU) 2019/943, Regulation (EU) 2015/1222 (EnC CACM Regulation), Regulation (EU) 2016/1719 (EnC FCA Regulation), Regulation (EU) 2017/2195 (EnC EBGL Regulation), Regulation (EU) 2017/2196 (EnC EER Regulation), Regulation (EU) 2017/1485 (EnC SOGL Regulation) in the Energy Community acquis (so-called Electricity Integration Package);

Acknowledging Annex I to EnC CACM Regulation which established the Capacity Calculation Region Italy-Montenegro (ITME CCR);

Taking into account the Agreement between the Italian Republic and Montenegro on the construction of the undersea electricity interconnection between the transmission networks of Italy and Montenegro with the implementation of a strategic partnership between transmission system operators, done at Rome on 6 February 2010;

Acknowledging the Regulation (EU) 2023/956 (CBAM Regulation) providing exemption from the CBAM until 2030 for Third Countries under certain conditions;

Recognizing the role of the Italian Regulatory Authority for Energy, Networks and Environment (ARERA) and the Energy and Water Regulatory Agency of Montenegro (REGAGEN), along with the National Regulatory Authorities of Albania, Bosnia and Herzegovina and North Macedonia, which established on 16 December 2022 the Balkan Energy School;

Desiring to expand their mutual cooperation in the electricity sector in order to meet critical challenges;

have entered into the following Memorandum of Understanding (hereinafter referred to as “MoU”):

ARTICLE 1

Scope

1. The purpose of this MoU is to ensure institutional support for the Project of electricity market coupling between Italy and Montenegro in accordance with Energy Community Capacity Allocation and Congestion Management (CACM) Regulation.
2. Moreover, this MoU is intended to support the integration of the Montenegrin electricity market in the European market, according to the Electricity Integration Package.
3. The purpose of this MoU is to foster knowledge exchange among Italian and Montenegrin entities involved in the implementation of the market integration projects in order to establish effective cooperation among them.

ARTICLE 2

Principles and objectives of the Market Coupling Project

The principles and objectives of the Market Coupling Project supported by this MoU are:

- a) to design a more efficient cross-border congestion management mechanism on the day-ahead timeframe;
- b) to minimize the operational/trading risks/costs borne by market participants through the simultaneous allocation of energy and transmission capacity in the Day-Ahead Markets (implicit auctions of transmission rights);
- c) to set an efficient price signal reflecting the value of cross-border transmission capacity.
- d) to implement the electricity integration package (EIP) in due time to allow Montenegro to submit a request for exemption from the CBAM.
- e) to ensure the effective application of the principle of reciprocity (equal rights, equal duties) between Italian and Montenegrin stakeholders.

ARTICLE 3

Cooperation activities

1. The Participants will support the market coupling Project, among other things, by means of:

- a) fostering the coordination of all relevant stakeholders (i.e. NRAs, Transmission System Operators, NEMOs) acting in their respective jurisdictions;
- b) adopting measures for removing potential national obstacles to the Project in order to implement the electricity integration package (EIP) in due time;
- c) proposing to EU and Energy Community institutions measures for removing potential obstacles to the Project.

2. The Participants will also foster knowledge exchange, among other things, by supporting and promoting the initiatives of the Balkan Energy School concerning the development of Euro-Balkan energy markets.

ARTICLE 4

Personal Data protection

No information regarding a person or enabling his/her identification will be transmitted to any third party or otherwise processed in a manner incompatible with the purposes of this MoU without the prior written consent of the Participant from which such information was received.

ARTICLE 5

Intellectual property

The Participants will require the entities and institutions involved in cooperation activities to ensure the adequate protection of the intellectual property rights resulting from projects implemented within the framework of this MoU. The protection of intellectual property rights will be guaranteed in accordance with the Italian and Montenegrin intellectual property legislations and applicable international law.

ARTICLE 6

Applicable law and costs

1. This MoU will be implemented in accordance with the Italian and Montenegrin legislations, as well as applicable international law and, as for the Italian Participant, the obligations arising from Italy's membership of the European Union.
2. This MoU does not constitute an international agreement which may lead to rights and obligations under international law. No provision of this MoU is to be understood and performed as a legal obligation or commitment of the Participants.
3. The expenses arising from the implementation of this MoU will be covered by the Participants according to their ordinary budget availability without any additional cost for the State budgets of the Italian Republic and Montenegro.

ARTICLE 7

Differences

Any difference in the interpretation and/or implementation of this MoU will be settled amicably through direct consultations and negotiations between the Participants.

ARTICLE 8

Final provisions

1. This MoU takes effect on the date of signature, it will remain valid for five (5) years and will be automatically renewed for further periods of one (1) year, unless either Participant notifies the other of its intention to terminate it three (3) months prior to the date of renewal.
2. Either Participant may terminate this MoU at any time by notifying the other of its intention to terminate it at least three (3) months prior to the intended date of expiration.
3. This MoU may be modified in writing by mutual consent of the Participants.

Signed in _____ on _____ in two originals in the English language, both texts being equally authentic.

**For the Ministry of Environment and
Energy Security of the Italian Republic**

**For the Ministry of Energy and Mining
of Montenegro**

DRAFT